

ЗАТВОРНИЧЕСКО ПРАВО

Последни новини и информация за нашите другари в затвора

В ТОВА ИЗДАНИЕ

Полфрийман съди Каракачанов за клевета
СТР 1

**Защита срещу изтезания, жестоко,
нечовешко или унижително отношение**
СТР 2

**Гладна стачка в Гърция против „нелегално
и наказателно“ преместване в по-строг
затвор далеч от дома** **СТР 10**

Полфрийман съди Каракачанов за клевета

от Венцислава Боянова, вестник "Уикенд"

Заместник-министъра на правосъдието Николай Проданов ще бъде принудително доведен в съда, ако отново не се яви на заседание по делото за клевета, което австралиеца Джок Полфрийман заведе миналата година срещу министъра на отбраната Красимир Каракачанов. Това стана ясно на поредното заседание този понеделник (15 февруари), когато делото бе отложено за трети път.

След първото заседание Полфрийман и адвокатът му Калин Ангелов предложили споразумение – Каракачанов да изплати скромна сума пари на дом за сираци и публично да признае, че австралиеца не е показвал среден пръст. Вицепремиерът и председател на ВМРО обаче отхвърлил споразумението и поискал като свидетел по делото да бъде допуснат зам.-министърът на правосъдието Николай Проданов. Куриозното в случая е, че Проданов не е присъствал по време на предсрочното освобождаване на Полфрийман. Съдът изпратил призовка на зам.-министъра на правосъдието, който обаче не се явил. Така се стигна до второто заседание, на което Проданов

отново не се яви и делото бе отложено за трети път.

Каракачанов е избрал да бъде представяван от адвокат Благородна Бунева, която също не се появи на съдебното заседание, тъй като бе излязла в болнични. През 2014 г. тя бе замесена в скандал, свързан с корупцията при осиновяванията на етнически българчета. При разследване по телевизията пред скрита камера Буднева поиска 10 000 лева рушвет от мнимо семейство, за да може то да осинови здраво, бяло дете. Адвокатката дори разясни схемата за продажбата на деца-сираци. От думите ѝ стана ясно, че с предимство се ползват тези осиновители, които имат достатъчно добро финансово състояние, за да си платят за услугата. Така малко след поредното заседание се появиха подозрения, че Проданов се намира в контакт с адвокатката на военния министър и именно това е причината за неговото отсъствие.

До дело за клевета се стигна след изявление на Каракачанов през 2019 г. пред Канал 3: „Един хулиган излезе и показа среден пръст и каза това е поздрав за еди кой си и го спомена по име“, визирайки Полфрийман и началника на затвора Десислав Трайков. Твърдението, че Полфрийман е показал среден пръст, Каракачанов придружи с посочването на среден пръст пред зрителите на предаването. Австралиеца обаче твърди, че докато е извеждан през Централния вход на Софийския затвор, е с ръце, вързани отпред с въже, което физически възпрепятства движенията му. Полфрийман обвинява Каракачанов, че му приписва престъпление и невярно позорно обстоятелство, и то извършвайки го в качеството си на обществена фигура, което по смисъла на Наказателния кодекс е клевета. Единственото, което австралиеца казва е: „Благодаря на Десислав Трайков, зам.-началник на Софийския централен затвор“. Изразяването му на благодарност обаче не е придружено с неприличен жест.

В качеството си на свидетел зам.-министър Николай Проданов е необходим за хода на делото и е задължен да се яви пред съда. Неявяването му без основателна причина е нарушаване на закона, което се наказва с глоба до 1000 лв. и може да доведе и до принудително довеждане за следващото заседание по делото. Законът позволява ако свидетелят поради основателни причини е възпрепятстван да се яви писмено да информира съда за това на посочения ден, което Проданов не е извършил. Любопитна подробност е, че през 2019 г. Ректорът на ВТУ проф. Христо Бонджолов уволни дисциплинарно Николай Проданов като преподавател в Юридическия факултет, именно заради неявяване на занятия и неотчитане на учебни часове. Проданов обаче оспорва уволнението си като незаконосъобразно заради нарушена процедура, оправдавайки се с това, че не е знаел, че учебният график е бил променен.

Защита срещу изтезания, жестоко, нечовешко или унижително отношение

Продължение на брой шест, от месец януари - 2021 г.

Съгласно чл. 276, ал. 1 от ЗИНЗС, всеки лишен от свобода или задържан под стража може да иска:

1 – Прекратяването на действия или бездействия на орган по изпълнение на наказанията или на длъжностно лице, представляващи нарушение на забраната по чл. 3 от ЗИНЗС.

Съгласно чл. 3, ал. 1 от ЗИНЗС – осъдените и задържаните под стража не могат да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение.

Съгласно чл. 3 от ЕКПЧ, приложим на осн. чл. 5, ал. 4 от КРБ – никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.

Съгласно чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС – за нарушение на ал. 1 се смята и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия и бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото

достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

В предното наше издание разгледахме критериите на ЕСПЧ, които са необходими, за да попадне едно третиране в хипотезата на чл. 3 от ЕКПЧ и чл. 3, ал. 1 от ЗИНЗС, относно изрично посочените за неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържане под стража в чл. 3, ал. 1 от ЗИНЗС, изразяващи се в липса на достатъчна жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване и необоснована употреба на помощни средства.

Както Ви посочих в предното издание на нашия вестник, като други подобни действия или бездействия, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство за страх, незащитеност или малоценност са тези, които изрично са посочени в нормата на чл. 3, ал. 2 от ЗИНЗС, според практиката на ЕСПЧ попадат още:

- Разпределение на лишените от свобода в пенитенциарните заведения в противоречие на законоустановените норми за целта;
- Липса на основание за приемане в местата за лишаване от свобода и поддържане на регистрите;
- Липса на условия за поддържане на хигиена;
- Липса на постелни или спални принадлежности;
- Незаконосъобразни обиски и контрол;
- Незаконосъобразно транспортиране на лишените от свобода;
- Ограничаване на контактите със семейството и свижданията;
- Лишаване от право на брак;
- Ограничаване на различните способности за комуникация;
- Физическо заболяване, увреждане и старост;
- Инфекциозни заболявания;
- Наркозависимост;
- Пасивно пушене;
- Незаконосъобразно принудително хранене при гладна стачка;
- Защита от насилие между затворници;
- Психиатрични грижи;
- Лишаване от право на образование.

Относно разпределение на лишените от свобода в пенитенциарните заведения в

противоречие на законоустановените норми за целта чл. 58 от ЗИНЗС.

Според ЕСПЧ – Конвенцията не дава право на затворниците да избират мястото си за лишаване от свобода, а фактът, че затворниците са разделени от семействата си и на известно разстояние от тях, е неизбежна последица от тяхното лишаване от свобода. Независимо от това, задържането на дадено лице в затвор, който е толкова далеч от семейството му, че посещенията са много трудни или дори невъзможни, при някои обстоятелства може да представлява намеса в семейния живот, тъй като възможността членовете на семейството да посещават затворника е жизнено важно за поддържане на семейния живот. Следователно, съществена част от правото на затворниците на зачитане на семейния живот е затворническите власти да им помагат да поддържат контакт с близките членове на семействата им (*Vintman v. Ukraine*, 2014 г., параграф 78).

Така, например, по делото *Khodorkovskiy and Lebedev v Russia*, 2013 г., параграф 838, Съдът стигна до заключението, че разпределението на жалбоподателя в отдалечен затвор (разположен на няколко хиляди километра от града, в койтото живее семейството), представлява намеса. В техните права по чл. 8, Съдът взема предвид по-специално дългите разстояния, географското положение на съответните колонии и реалността на Руската транспортна система, което прави пътуването от родния град на жалбоподателите до техните колонии дълго и изтощително начинание, особено за техните малки деца. В резултат на това, жалбоподателите са получили по-малко посещения от семействата си. По същия начин Съдът е установил, че е имало намеса в правото на чл. 8 по отношение на затворник в ситуация, когато той е бил разпределен в затвор на 700 километра от застаряващата си майка, която е имала медицински проблеми и е трябвало да пътува около дванадесет до шестнадесет часа, използвайки местната влакова връзка, за да

види сина си, кето е довело до това, че жалбоподателят не я е виждал около девет години (*Vintman v. Ukraine*, 2014 г., параграф 80-83; *Rodzevillo v. Ukraine*, 2016 г., параграф 83-87).

Намесата в правата на лишените от свобода в този контекст трябва да бъде обоснована в съответствие с чл. 8, параграф 2 от Конвенцията и затворникът трябва да има на свое разположение ефективно средство за защита, за да оспори мерките, които пречат на неговите права (*Vintman v. Ukraine*, 2014 г., параграф 84, 99, 104 и 115-117). Нещо повече; националните власти трябва да предоставят на затворника реалистична възможност да изтъкне мотиви срещу разпределянето му в определено място за лишаване от свобода и да ги претеглят на фона на всякакви други съображения в светлината на изискванията на чл. 8 от Конвенцията (*Polyakova and Others v. Russia*, 2017 г., параграф 100).

Според Съда, Конвенцията не гарантира като такова правото на международен трансфер на затворници (*Serce v. Romania*, 2015 г., параграф 53-55; *Palfreeman v. Bulgaria* (dec.), 2017 г., параграф 36-39). Освен това, в контекста на тероризма, Съдът е одобрил различните подходи на органите, насочени към прекъсване на връзките между съответните затворници и тяхната първоначална престъпна среда, за да се сведе до минимум риска от поддържане на контакт с терористични организации. Важните съображения в това отношение са наличието на адекватни предпазни мерки за защита на засегнатия затворник от злоупотреба и мерките и предприети от властите за осигуряване на контакт между затворника и неговото семейство и приятели (*Labaca Larrea and Others v. France* (dec.), 2017 г., *Fraile Iturralde v. Spain* (dec.), 2019 г.).

И накрая трябва да се отбележи, че докато преместването на затворници от едно учреждение в друго може да бъде оправдано от съображения за сигурност, неоправданото многократно прехвърляне на затворници може

да породи проблем по чл. 3 от Конвенцията (*Bamouhammad v. Belgium*, 2015 г., параграф 125-132).

Относно липса на основание за приемане в местата за лишаване от свобода и поддържане на регистрите.

Както се потвърждава от практиката на ЕСПЧ, никое лице не трябва да бъде приемано или задържано без валидно разпореждане на задържане. Периодът на задържане по принцип е „законен“ и валиден, ако се основава на съдебно решение (*Mooren v. Germany* [GC], 2009 г., параграф 74).

Всеки недостатък в съдебното разпореждане не е задължително да прави задържането незаконно. Съдът разграничава разпореждания, които са *ex facie* – невалидни, което ще се случи, ако недостатъкът в заповедта е „груба и очевидна нередност“, и тези, които са *prima facie* – валидни и ефективни, освен ако и докато не бъдат отменени от по-висш съд. Съответно, освен ако не представляват груба и очевидна нередност, дефектите в разпореждането за задържане могат да бъдат отстранени в хода на съдебния контрол (*ibid*, параграф 75).

Във връзка с това, следва да се отбележи, че изискването на чл. 5, параграф 1 (а) от Конвенцията, дадено лице да бъде законно задържано след „осъждане от компетентен съд“ не означава, че Съдът трябва да подложи производството, довело до това осъждане на всеобхватен контрол и да се провери дали то е спазило изцяло всички изисквания на чл. 6 от Конвенцията. Съдът също така е приел, че ако „осъждане“ е резултат от производство, което представлява „явен отказ от правосъдие“, а именно явно противоречат на разпоредбите на чл. 6 или на принципите, въплътени в него, произтичащото от това лишаване от свобода не би било оправдано съгласно чл. 5, параграф 1 (а) – *Stoichkov v. Bulgaria*, 2005 г., параграф 51.

Във всеки случай, практиката на задържане на обвиняемите/подсъдимите, без конкретно правно основание или ясни правила, уреждащи тяхното положение, е несъвместима с принципите на правната сигурност и защита от произвол, които са червени нишки в Конвенцията и с върховенството на правото (*Svershov v. Ukraine*, 2008 г., параграф 54). Всяко лишаване от свобода трябва да съответства на целта да се защити индивидът от произвол (*Saadi v. the United Kingdom* [GC], 2008 г., параграф 67).

Всяко лишаване от свобода и приемане в място за задържане трябва да бъде надлежно регистрирано. Съдът приема, че непризнатото задържане на дадено лице е пълно отрицание на основните гаранции, съдържащи се в чл. 5 от Конвенцията и разкрива най-тежкото нарушение на тази разпоредба (*El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], 2012 г., параграф 233). Липса на запис по такива въпроси като датата, часа и мястото на задържане, името на задържания, причините за задържането и името на лицето, което го изпълнява трябва да се разглежда като несъвместимо с изискването за законосъобразност и със самата цел на чл. 5 от Конвенцията (*Fedotov v. Russia*, 2005 г., параграф 78; *Mushegh Saghatelyan v. Armenia*, 2018 г., параграф 165).

В някои случаи, при задържането може да се наложи да се проучи и семейната ситуация на задържаното лице, тъй като може да възникне проблем по отношение на грижите за неговото дете, след като то е задържано под стража (*Hadzieva v. Bulgaria*, 2018 г., параграф 60-67).

В контекста на процедурите за приемане също така е важно записването на информация за здравето на затворника, включително, ако е необходимо извършването на медицински преглед. Във връзка с това, Съдът е приел, че естеството на задълженията на държавата по отношение на здравето на задържаните лица може да е различно в зависимост от това дали някоя от придобитите болести е заразна или не е заразна. Според Съда, разпространението на заразни болести и в частност на туберкулоза, хепатит и ХИВ/СПИН трябва да бъде проблем на общественото здраве, особено в затворите. Ето защо Съдът счита за желателно, със съгласието на задържаните, те да имат достъп в разумен срок след приемането си в затвора до безплатни скринингови тестове за хепатит и ХИВ/СПИН (*Cătălin Eugen Micu v. Romania*, 2016 г., параграф 56).

Във връзка с това е важно да се има предвид, че личните медицински данни, не на последно място на медицинските данни, е от основно значение за упражняването на правото на зачитане на личния и семейния живот, гарантирано от чл. 8 на Конвенцията. Спазването на поверителността на здравните данни е жизненоважен принцип в правните системи на всички държави-страни по Конвенцията. От решаващо значение е не само да се зачита чувството за поверителност на пациента, но и да се запази доверието му в медицинската професия и в здравните служби като цяло. Без такава защита, тези които се

нуждаят от медицинска помощ не могат да се въздържат да разкрият такава информация от личен и интимен характер, каквато може да бъде необходима, за да получат подходящо лечение и дори да потърсят такава помощ, като по този начин застрашат собственото си здраве и, в случай на заразни болести, и това на общността. Ето защо Съдът изисква националното законодателство да предоставя подходящи гаранции за предотвратяване на такова съобщаване или разкриване на лични здравни данни, което може да е в противоречие с гаранциите по чл. 8 от Конвенцията (*Mockutė v. Lithuania*, 2018 г., параграф 93).

Подобни съображения се отнасят и до съхраняването и използването на други лични данни. Съдът подчертава, че необходимостта от такива защитни мерки е още по-голяма, що се отнася до защита на личните данни, подложени на автоматична обработка. Вътрешното законодателство трябва по-специално да гарантира, че тези данни са относими и не са прекомерни по отношение на целите, за които се съхраняват и, че те се съхраняват във форма, която позволява идентифициране на субектите на данни не повече от необходимите за целта, за която тези данни се съхраняват. Вътрешното законодателство трябва също така да предостави подходящи гаранции, за да осигурни, че съхраняваните лични данни са ефективно защитени от неправилна употреба и злоупотреба (*S. and Marper v. the United Kingdom* [GC], 2008 г., параграф 103; *Gardel v. France*, 2009 г., параграф 62).

Относно липса на условия за поддържане на лична хигиена.

ЕСПЧ е приел, че достъпът до подходящо оборудване и хигиенични санитарни помещения е от първостепенно значение за поддържане на чувството на лично достойнство на затворниците. Хигиената и чистотата са не само неразделна част от уважението, което хората дължат на телата си и на своите съседи, с които

споделят помещения за дълги периоди от време, те също представляват условие и същевременно необходимост за опазване на здравето. Истински хуманна среда не е възможна без лесен достъп до тоалетни или възможност да се поддържа чистотата на тялото (Ananyev and Others v. Russia, 2012 г., параграф 156). Нещо повече, липсата на адекватен достъп до подходящи санитарни помещения подвигва въпрос за позитивно задължение на националните власти да осигурят минимално ниво на уединение за лишените от свобода съгласно чл. 8 от Конвенцията (Szafranski v. Poland, 2015 г., параграфи 37-41).

Що се отнася до достъпът до тоалетните, много дела засягат кофа, разположена в ъгъла на килията, като липсва каквото и да е отделяне от зоната за всекидневно обитаване или, в подобря случай – отделено с преграда, висока приблизително един до един и половина метра. Такава близост и публично излагане се считат за неприемливи от хигиенна гледна точка, но също така лишават задържаните, използващи тоалетната, от всякаква неприкосновеност на личния живот, тъй като той се намира по всяко време в ползрението на другите затворници, седящи на леглата си, а също и на охранители, гледащи през шпионката на вратата (например – Aleksandr Makarov v. Russia, 2009 г., параграф 97; Longin v. Croatia, 2012 г., параграф 60). В някои случаи Съдът приема, че липсата на неприкосновеност на личния живот в резултат на откритостта на тоалетната зона или трудностите,

свързани с възможността да се използва тоалетната в килията поради пренаселеност са се отразили особено тежко на жалбоподателите, които страдат от конкретно заболяване (Moiseyev v. Russia, 2008 г., параграф 124; Lonić v. Croatia, 2014 г., параграф 76).

В допълнение, ограниченото време за вземане на душ също влияе на хигиената и може да се счита за унизително отношение към затворниците. ЕСПЧ, например, е приел, че възможността да се взема душ не повече от веднъж на десет дни или петнадесет до двадесет минути веднъж седмично е очевидно недостатъчна за поддържане на добра лична хигиена.

Нещо повече, в много случаи, начинът на организиране на къпането не е предоставил на задържаните никакво елементарно уединение, тъй като те са били отвеждани в помещенията за баня като група, една килия след друга, а броят на функциониращите душ глави понякога е бил твърде малък за всички тях (Ananyev and Others v. Russia, 2012 г., параграф 158, с допълнителни препратки).

Необходимите санитарни предпазни мерки също трябва да включват мерки срещу заразяване с гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Такива мерки предполагат достатъчни и адекватни съоръжения за дезинфекция, осигуряване на почистващи препарати и редовна фумигация и инспекция на килиите, и по-специално на спалното бельо и матраците/дюшеците, както и площите, използвани за съхранение на храна. Това е неотменим елемент от предотвратяването на кожни заболявания, като краста, която е често срещано явление в руските следствени затвори (ibid, параграф 159; Neshkov and Others v. Bulgaria, 2015 г., параграф 243).

Съдът също така е приел, че изискванията за хигиена или сигурност не могат да обосноват правила, предвиждащи абсолютна забрана на затворниците, поддържащи брада, незавидимо от нейната държина, поддържане или други съображения, когато тези правила не предвиждат никакви изключения от тази забрана (Biržietis v. Lithuania, 2016 г., параграфи 55-58).

По отношение на правилата, които задължават затворниците да остригват главите си, Съдът подчертава, че особеност на принудителното остригване на косата на затворника е, че то представлява принудителна промяна на външния вид на лицето чрез премахване на косата му. Лицето, обект на такова отношение, е много вероятно да изпита чувство за малоценност, тъй като физическият му вид се променя против неговата воля. Освен това, поне

за определен период от време, затворникът, чиято коса е остригана, носи белега на третирането, на което е бил подложен. Този белег е видим веднага от другите, включително затворническия персонал, другите лишени от свобода и посетителите на обществеността, ако затворникът бъде освободен или изведен на публично място скоро след това. Засегнатото лице е много вероятно да се почувства наранено в своето достойнство от факта, че носи видим физически белег. Поради това, Съдът счита, че принудителното остригване на косата на затворниците по принцип е акт, който може да доведе до унижаване на човешкото достойнство или може да възбуди у тях чувство за малоценност, способно да ги унизи и потисне. Въпреки това, дали е достигнат или не минималният праг на суровост и, следователно, дали третирането, предмет на оплакването, представлява унижително отнасяне в противоречие с чл. 3 от Конвенцията, още зависи от конкретните факти по делото, включително от личните обстоятелства на жертвата, контекстът, в който оспорваният акт е извършен и неговата цел (Yankov v. Bulgaria, 2003 г., параграфи 112-114).

Незаконосъобразно транспортиране.

ЕСПЧ е генерирал обилна практика, свързана с условията, при които жалбоподателите се трансферират с микробус между следствените арести и съдебните сгради. Той е установил нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ в много случаи, в които жалбоподателите са били транспортирани в твърде тесни пространства. Те са разполагали с по-малко от 0,5 кв. м. Площ, като в някои случаи тя е била дори по-малко от 0,25 кв. м. (например – Yakovenko v. Ukraine, 2007 г., параграфи 107-109; Vlasov v. Russia, 2008 г., параграфи 92-99; Starokamodskiy v. Russia, 2008 г., параграфи 55-60; Retunsaia v. Romania, 2013 г., параграф 78; Radzhab Magomedov v. Russia, 2016 г., параграф 61).

Съдът също така отбелязва, че височината на тавана – 1,6 м. – не е било достатъчна, за да може човек с нормален ръст да влезе и да се изправи без да се наведе, което изисква задържаните да остават седнали по всяко време вътре в микробуса (Idalov v. Russia [GC], 2012 г., параграф 103). В допълнение към ограниченото пространство, затворническите микробуси са били понякога пълни със задържани, чийто брой навдишава тяхната товароносимост, което допълнително е влошило положението на жалбоподателите (Vlasov v. Russia, 2008 г., параграф 93; Retunsaia v. Romania, 2013 г., параграф 78). Недостатъчната вентилация в

горещите дни и липсата на отопление, когато микробусът е спрял с изключен двигател също са отбелязани като утежняващи фактори (Yakovenko v. Ukraine, 2007 г., параграф 109).

Взети са предвид честотата и броя на пътуванията при тези условия, както и продължителността им. Съдът е констатирал нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ в случаите, когато жалбоподателите са направили десетки или стотици такива пътувания. Съдът, обаче, констатира, че минималният праг на суровост не е достигнат в случаите, когато излагането на жалбоподателя на такива условия е било ограничено във времето (Selernev v. Russia, 2008 г., параграф 59, при което жалбоподателят е прекарал два 30-минутни трансфера в препълнен затворнически микробус; Jatsõõn v. Estonia, 2018 г., параграф 45, където жалбоподателят е отказал да продължи пътуването след първоначален 20-минутен престой в микробуса).

По отношение на предпазните устройства, които намаляват риска от наранявания в движещо се превозно средство, Съдът констатира, че отсъствието на предпазни колани само по себе си не може да доведе до нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ (Voicu v. Romania, 2014 г., параграф 63; Jatsõõn v. Estonia, 2018 г., параграфи 42-43). Той, обаче, отбелязва, че липсата на предпазен колан или дръжки може да породи проблем по чл. 3 от ЕКПЧ при определени обстоятелства и в комбинация с други фактори (Engel v. Hungary, 2010 г., параграф 28, където жалбоподателят страда от параплегия, а неговата инвалидна количка е оставена неосигурена в движещо се превозно средство; Tarariyeva v. Russia, 2006 г., параграфи 112-117, където пациент след операция е бил транспортиран на носилка в неадаптиран затворнически микробус.)

Що се отнася до условията за трансфер с железопътен транспорт, такива оплаквания са подадени главно от осъдени затворници, които са били превозвани на дълги разстояния до мястото, където трябва да изтърпят наказанието

си лишаване от свобода. Общата продължителност на трансферите е била между дванадесет часа и няколко дни. Много тежките условия, при които повече от десет души са били настанени в купе с 3 кв. м. са били решаващи за констатацията на Съда за установяване на нарушение по чл. 3 от ЕКПЧ (Yakovenko v. Ukraine, 2007 г., параграфи 110-113; Sudarkov v. Russia, 2008 г., параграфи 63-69; Dudchenko v. Russia, 2017 г., параграф 131). В един случай, жалбоподателят е пътувал сам в по-малко от 2 кв.м. купе в продължение на 65 часа. Въпреки това, в съответствие с наредбите, регулиращи транспортирането на задържани, надзорителите са го проверявали и са го принуждавали да сменя позицията си на всеки 2 часа. Съдът счита, че произтичащото от това лишаване от сън представлява тежко физическо и психологическо бреме за жалбоподателя (Guliyev v. Russia, 2008 г., параграфи 61-65).

На основата на съдебната практика, резюмирана по-горе, по делото Tomov and Others v. Russia, 2019 г., параграфи 123-128, Съдът е установил следния подход при транспортирането на затворници:

- Съществува силна презумпция за нарушение, когато задържаните се транспортират в превозни средства, предлагащи по-малко от 0,5 кв.м. пространство на човек, дали подобни условия на пренаселеност са резултат от прекомерния брой на задържаните лица превозвани заедно или от ограничителния дизайн на купетата не е от значение за анализа на Съда, който е фокусиран върху обективните условия за трансфер, такива, каквито те са били, и тяхното въздействие върху жалбоподателите, а не върху техните причини, ниската височина на тавана, особено на кабините за един затворник, което принуждава затворниците да се навеждат, може да засили физическото страдание и умора. Неадекватната защита от външни температури, когато клетките на затворниците не са достатъчно затоплени или проветрени, ще представлява утежняващ фактор;
- Силната презумпция за нарушение на чл. 3 може да бъде оборена само в случай на кратък или случаен трансфер. И, напротив, следва да се приеме, че отегчаващите ефекти от препълването са се увеличили при по-продължителни и по-чести трансфери, което подсилва убедителността на аргументите за нарушение;

- Що се отнася до по-дългите пътувания, като тези, включващи пътуване през нощта с влак, подходът на Съда е подобен на този, приложим за задържане в стационарни съоръжения за период със сравнима продължителност. Въпреки че ограничителната площ може да бъде толерирана поради многоетажните легла, би било несъвместимо с чл. 3 от ЕКПЧ, ако затворниците се лишават от нощен съд поради недостатъчния брой на места за спане или поради други неадекватни условия за спане. Фактори като невъзможността да се осигури индивидуално място за спане на всеки задържан, или да се осигури адекватно снабдяване с питейна вода и храна, или достъп до тоалетна, сериозно влошават положението на затворниците по време на трансферите и са показателни за нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ;
- Когато решава дела, свързани с условията на трансфер, Съдът отдава значение на стандартите на КПИ и спазването им от държавите членки;
- Преценката, дали е нарушение на чл. 3 от ЕКПЧ, не може да бъде сведено до чисто числовото изчисление на пространството, достъпно на задържаните по време на трансфера. Само цялостен подход към конкретните обстоятелства по делото може да бъде точна картина на реалността за транспортираното лице.

Гладна стачка.

Гладната стачка на затворниците и реакцията на властите към нея могат да повдигнат въпроси, свързани с различни разпоредби на Конвенцията и от различни гледни точки на практиката на Съда съгласно тези разпоредби.

Например, по делото Horor v. Turkey, 2009 г., параграфи 22-31, относно смъртта на затворник след гладна стачка, Съдът установява, че съгласно чл. 2 от Конвенцията е невъзможно да се установи причинно-следствена връзка между отказа на властите да освободят затворника и неговата смърт. Съдът счита, че властите са изпълнили в достатъчна степен задължението си да защитят неговия физически интегритет, по-специално чрез прилагане на подходящо медицинско лечение и, че те не могат да бъдат критикувани за това, че са приели неговия категоричен отказ да разреши всяка намеса, независимо от това, че здравословното му състояние е било жизненозастрашено.

По отношение на принудителното хранене на затворници, обявили гладна стачка, Съдът се

позовава на съдебната практика на Комисията, според която принудителното хранене на лице включва унижителни елементи, които, при определени обстоятелства, могат да се считат забранени от чл. 3 на Конвенцията. Когато, обаче, лишеният от свобода продължава с гладната стачка, това неминуемо може да доведе до конфликт между правото на индивида на физически интегритет и позитивното задължение на държавата съгласно чл. 2 от Конвенцията – конфликт, който не е разрешен от самата Конвенция (*Nevmerzhitsky v. Ukraine*, 2005 г., параграф 93).

Според практиката на ЕСПЧ, мярка, която е терапевтична необходимост от гледна точка на установените принципи на медицината, по принцип не може да се счита за нечовешка и унижителна. Същото може да се каже и за принудителното хранене, което има за цел да спаси живота на конкретен задържан, който съзнателно отказва да приема храна, Съдът все пак трябва да се убеди, че медицинската необходимост е доказана убедително. Освен това, Съдът трябва да установи, че са спазени процедурните гаранции за решението за принудително хранене. Нещо повече, начинът, по който жалбоподателят е подложен на принудително хранене по време на гладна стачка не трябва да прекраща прага на минималното ниво на суровост, предвидено в практиката на Съда съгласно чл. 3 от ЕКПЧ (*ibid*, параграф 94; *Ciorap v. Moldova*, 2007 г., параграф 17).

Така, например, по делото *Nevmerzhitsky v. Ukraine*, 2005 г., параграфи 95-99, Съдът е приел, че е имало нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на принудителното хранене на жалбоподателя. Съдът констатира, че не е доказано, че е имало нужда от медицинска необходимост от принудително хранене на жалбоподателя и, следователно, неговото принудително хранене е било произволно. Процедурните предпазни мерки също не са били спазени при съзнателния му отказ да приема храна. Освен това, начинът, по който се е прилагало принудителното хранене, а именно с използването на сила и въпреки съпротивата на жалбоподателя, е представлявало третиране от толкова тежък характер, който го характеризира като изтезание.

По подобен начин по делото *Ciorap v. Moldova*, 2007 г., параграфи 78-89, Съдът е констатирал по-специално, че няма медицински доказателства, че животът или здравето на жалбоподателя са били в сериозна опасности и има достатъчно основания да се предполага, че неговото принудително хранене в същност е имало за цел да го обезкуражи от това да продължи протеста си. Освен това, основните

процедурни гаранции, предписани от вътрешното законодателство, като например изясняване на причините за започване и прекратяване на принудителното хранене и отбелязване на състава и количеството на прилаганата храна, не са били спазени. И накрая, Съдът е поразен по начина на принудителното хранене, включително задължителното прилагане на белезници на жалбоподателя, независимо дали е имало съпротива, и силна болка, причинена от металните инструменти, за да бъде принуден да отвори устата и да извади езика. Поради това, Съдът констатира, че начинът, по който жалбоподателят е бил неколкостранно принудително хранен, ненужно го е излагал на силна физическа болка и унижение и съответно, може да се счита за изтезание в противоречие с чл. 3 от ЕКПЧ.

За разлика от това, Съдът не е счел, че е възникнал проблем по Конвенцията в случаите, когато решението за принудително хранене на затворник е отразявало медицинска необходимост е имало достатъчно процедурни гаранции и не е било приложено по начин, противоречащ на чл. 3 от ЕКПЧ (например *Özgül v. Turkey* (dec.), 2007 г.; *Rappaz v. Switzerland* (dec.), 2013 г.).

Следва също така да се отбележи, че в някой случай Съдът е поканил жалбоподателите по правило – 39 от Правилника на Съда, да прекратят тяхната гладна стачка (*Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], 2004 г., параграф 11; *Rodić and Others v. Bosnia and Herzegovina*, 2008 г., параграф 4).

Освен това, проблем по чл. 3 от ЕКПЧ може да възникне в случай на повторно лишаване от свобода на осъдени лица, страдащи от синдрома на Вернике-Корсаков (мозъчно разстройство, включващо загуба на специфични мозъчни функции, причинена от недостиг на тиамин), в резултат на продължителна гладна стачка, докато са били в затвора (например *Tekin Yıldız*

v. Turkey, 2005 г., параграф 83; за разлика от Sinan Eren v. Turkey, 2005 г., параграф 50).

Проблем по чл. 3 може да възникне, когато властите използват сила, за да прекъснат масови гладни стачки на затворници, които протестират срещу условията им на задържане. По делото Karabet and Others v. Ukraine, 2013 г., параграфи 330-332, относно насилствени действия на властите за прекъсване на масова гладна стачка, Съдът е счел, че неочакваната и брутална акция на властите е грубо непропорционална и произволна, предприета с цел да смаже протестното движение, като накаже затворниците за тяхната мирна гладна стачка и да прекрати в зародиш всяко намерение за повдигане на жалби.

За Съда, това представлява изтезание в противоречие с чл. 3 от ЕКПЧ (за разлика от Leyla Alp and Others v. Turkey, 2013 г., параграфи 88-93).

Темата ще продължи в следващото ни издание.

Престъпленията в държавното сдружение са определено много по-жестоки и тежки от тези в обикновеното общество и простолюдието, защото са много по-изтънчени, защото се извършват с корупция и власт от безчувствени и безнаказани индивиди, за които няма закони, и заради високия интелект, който е използван в тях.

Когато несправедливостта е закон,
съпротивата е дълг.

Заместник-председател на Българско
Затворническо Сдружение за Рехабилитация,
Светломир Нешков

Гладна стачка в Гърция против „нелегално и наказателно“ преместване в по-строг затвор далеч от дома

Лишеният от свобода Димитрис Куфодинас, който започна гладната си стачка преди повече от месец, съобщи, че от понеделник е спрял да приема и вода.

Куфодинас започна излежаването на 11-те си доживотни присъди през 2003 г. в затвора Коридалос близо до Атина. Той беше поставен в специално подземно отделение на затвора. През 2018 г., той беше преместен на много по-лек режим в провинциалния затвор във Волос, заради „примерно поведение“.

Въпреки това, гръцкото правителство наскоро гласува нов закон, който забранява на осъдени терористи като Куфодинас да излежават

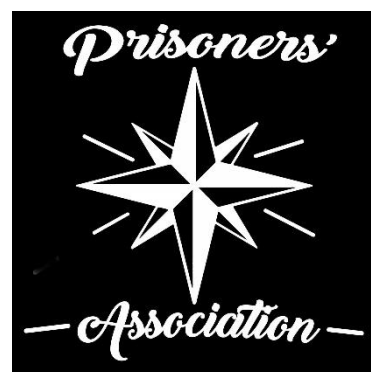
присъдите си в провинциални затвори. В края на 2020 г., той беше преместен в друг затвор със строг режим на сигурност в Домокос, централна Гърция. Там, той е далеч от родния си град и семейството си. Поддръжниците му наричат преместването „нелегално и наказателно“.

От началото през януари, стачката на Куфодинас стана повод за редица демонстрации в Гърция в солидарност със затворника. В Атина, протестиращите неколкратно бяха брутално разпръснати и арестувани от полицията, като има сигнали за полицейско насилие върху журналисти.

Куфодинас настоява да бъде преместен обратно в първоначалното място за излежаване на присъдата си в Коридалос, където е бил над 16 години. Артисти и академици се включиха да подкрепят затворника. Филмовият режисьор Коста-Гаврас призова гръцкия министър-председател Кириакос Мицотакис да последва закона и „принципите на човечността“, като върне Куфодинас в Коридалос. Въпреки това, правителството съобщи, че няма да уважи гладната стачка на затворника, която нарече „изнудване“.

Получихме страхотна обратна връзка за първия ни бюлетин. Благодарим на всички, които ни писаха. Ако някой би желал негово писмо да бъде публикувано, моля пратете го на следния адрес:

Джок Полфрийман, ПК 73, Ул „Опълченска“, 112А,
Банишора, София 1233;

или за близки и приятели на затворници, които имат достъп до интернет: contact@bpra.info
Разбира се, както винаги не включвайте лична информация за други хора, нито расистко, сексистко или хомофобско съдържание.